

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 4. V Gorici, dne 28. februarja 1913. Pečaj 18.

Obseg: 1. Od kakih hrušk in jabolk naj se vzamejo peške, da bo iz istih izrejeno visokodebelnato drevje krepko poganjalo in obilo rodilo?; 2. Ameriško lepivo, zanesljiva pomoč proti pedicem ali zemljemerkam na sadnem drevju; 3. Precejanje ali filtriranje vina (Zvršetek.); 4. Kako je gnojiti z umetnimi gnojili?; 5. Kmetovalčeva opravila v mesecu marcu; 6. Poročila; 7. Književnost; 9. Na novo priglašeni za pristop k »Goriškemu kmet. društvu«; 9. Razglas.

Od kakih hrušk in jabolk naj se vzamejo peške, da bo iz istih izrejeno visokodebelnato drevje krepko poganjalo in obilo rodilo?

Vsak kmetovalec, ki se še spominja na oni čas, ko železnic pri nas ni bilo, ko je bila vožnja — furanje — po cestah, izvzemši morja, edino prometno sredstvo —, mi gotovo pritrdi, da je imelo sveže sadje takrat le majhno ceno. Vzrok temu je bila namreč razmeroma počasna vožnja po cestah, katera ni odgovarjala prevozu presnega ali svežega sadja v daljne kraje. Med potjo, dolgo vožnjo, je šlo namreč mnogo sadja pod zlo, ker se je otoklo in segnilo, obenem pa je prevažanje sadja na vozovih po cestah preveč stalo. Tako n. pr. je bilo takrat mogoče sadje s kranjske vipavske doline izvažati le v Idrijo, Postojno, Logatec, Vrhniko in k večem še v Ljubljano, a dandanes se ga izvažajo po železnici po celi Avstriji in celo izven nje. To velja dandanašnji seveda, in sicer v še večji meri, za naše goriško sadje.

Takrat, ko je imelo sveže sadje tako nizko ceno, pa ni bilo povpraševanje po njem tako veliko, kakor je dandanašnji, kajti uživalo oziroma uporabilo se ga ni drugje nego samo tam, kamor se ga je lahko pripeljalo po cesti. Dandanes pa je vse drugače, kajti povečal se je konsum sadja bogve za koliko tisoč in tisočkrat. Trditi smem, da se ni izvozilo pred zidanjem železnic samo z Goriškega v enem letu toliko sadja, kolikor se ga iz-

vozi, seveda če je sadna letina dobra, dandanes samo v enem tednu. Ker se toraj v onem času, o katerem je bilo govora na početku tega članka, ni konsumiralo sadja v tako veliki meri, v kakršni se konsumira dandanes, zato se tudi sadnega drevja ni sadilo tako pridno, kakor se sadi dandanes. Drevesnice ali izrejevališča za sadno drevje so bila takrat tako redka, kakor bele vrane. Ako je hotel kdo takrat nasaditi in hrušk, jablan in črešenj, mu ni ostalo drugo kakor, da se je podal v gozd ali mejo, poiskal si tam divjakov in jih potem presadil na določeno mesto. Te divjake pocepil je potem v drugem letu po sajenju ali celo še kasneje s cepiči rodovitnih dreves in stvar je bila gotova. Na ta način je izpodredil kmetovalec takrat potrebno število izključno obilorođečega sadnega drevja. Dandanašnji pa to ne gre več.

Pridelovanje sadja, toraj sadjarstvo je postalo dandanes vsled zidanja železnic tako važna kmetijska panoga, da se kaže potreba, izpodrejati sadno drevje v veliki meri umetno ali v drevesnicah in ne iskati divjakov po gozdih ali mejah. Tako imamo dandanes že raznih krajih drevesnice, v katerih se izpodreja lepo in celo krasno visokodebelnato, pa tudi poldebelnato in pritlikavo sadno drevje v veliki meri, ter oddaja kmetovalcem po razmeroma nizki ceni. Po takih, osobito pa visokodebelnatih, sadnih drevescih segajo naši kmetovalci večinoma prav pridno — žalibog najdejo se pa tudi izjeme! — kajti res kaj lepo, naravnost krasno je in tudi malo stane.

Toda marsikateri kmetovalec, kateri si je z veseljem sadnih dreves nabavil, je bil pozneje ne malokrat jako presenečen, naravnost razočaran. Iz nekaterih današnjih, takorekoč modernih drevesnic nabavljeno visokodebelnato sadno drevje in sicer osobito jablane in hruške namreč nočejo roditi. Drevesca rasto sicer dobro, toda obrode le skromno ali celo prav nič. Ta neprijetna izkušnja je dala že marsikateremu marljivemu sadjerejcu povod, da je sklenil opustiti nabavo visokodebelnatih hrušk in jablan iz modernih drevesnic*), ter poseči zopet po divjakih, rastočih v gozdih in sicer zato, ker mu je na take podlage cepljeno drevje krepko poganjalo in vedno dovoljno rodilo, ter rodi v primeri z onim iz modernih drevesnic nabavljenim nerodovitim sadnim drevjem, še dandanes prav obilno. Pripomniti moram, da nisem čul pritožb o nerodovitnosti visokodebelnatih hrušk in jablan, izgojenih v drevesnicah, le od priprostih kmečkih sadjerejcev, marveč tudi od kranjske-

*) Tukaj nimam v mislih primorskih, ampak nekatere kranjske in štajerske sadne drevesnice. — Pisatelj.

ga veleposestnika, kateri je dovršil višjo vinarsko in sadjarsko šolo v Klosterneuburgu, a obenem prepričal sem se o tem na lastne oči. Ravno to mi je dalo povod, da sem začel premišljati, kje naj bi tičal vzrok tej gotovo nevšečni prikazni. Merodajne so mi bile pri tem posebno razmere na Kranjskem in sicer na Dolenjskem, kjer se to čestokrat pojavlja. Podnebje je vendar še vedno takšno, kakršno je bilo takrat, ko so iskali podlage za sadno drevje na Dolenjskem po mejah, vsled česar ni mogoče, da bi bilo ono vzrok nerodovitnosti v drevesnicah izgojenemu sadnemu drevju. Isto velja gotovo tudi glede zemlje, v kateri raste sadno drevje dandanes. Ta ni postala revnejša na redilnih snovah, marveč upam, da je postala še celo rodovitnejša, ker se dandanašnji sadnemu drevju gnoji, kar se je prištevalo v prejšnjih časih naravnost k smešnemu postopanju. Ali se ni morda izvršila v tistem delu sadjerodne rastline, kateri ima namen sprejemati hrano iz zemlje in jo dovajati v drevo, izpodrejeno v drevesnici, kaka neugodna sprememba? In glej ravno to je!

Nekdajšno čvrsto rastoče in rodovitno sadno drevje, t. j. nekdanje hruške in jabolane so se rodile v hosti ali gozdu, dandanašnji pa se izpodreajo večinoma v sejalnica in sicer ne iz pešk divjih hrušk in jabolok, ampak iz pešk onega več ali manj žlahtnega sadja, ki so se dobile pri napravi mošta. Iz sejalnic presade se te podlage ali divjaki v drevesnice in od tam potem v sadovnjak ali na stalno mesto.

Kakšne in sicer naravnost velikanske važnosti da je zasa-
janje divjakov tudi v moderne drevesnice, katerim je bila mati
v hosti rastoča lesnika ali pa drobnica, poudarjalo se je že o
času, ko se je pričelo delovati z besedo in tiskom na to, da bi
se sadjarstvo povzdignilo. Dandanes se pa to ne izvršuje, tem-
več naravnost prezira. Seveda vrši se to le vsled tega, ker so
neznane slabe posledice tega skozi in skozi napačnega postop-
panja. Specijelno mene je poučil en slučaj o veliki važnosti iz-
biranja pravega semena, pravih hruškovih in jabolčnih pešk,
za izpodrejo divjakov, kateri imajo služiti za izrejo visokode-
belnatih hruškovih in jabolčnih cepljenk v drevesnicah. Ta slu-
čaj hočem tudi tu navesti.

Ko sem bil namreč leta 1867 do 1869 kot slušatelj na višji
kraljevi ogerski kmetijski šoli v Ogorskem Starigradu (Un-
garisch Altenburg), priporočal nam je takratni odlični sadjarski
strokovnjak, zavodov nadvrtnar g. W. Köhler, prav toplo, da

naj se poslužujemo za izrejo visokodebelnatih hrušk in jablan v drevesnicah vselej le iz lesnikinih in drobničnih pešk izrejenih divjakov, če hočemo meti rodovitno sadno drevje. Seveda nisem pripisoval njegovim besedam tolike važnosti kakor on sam, vsled tega sem izvedel svojo tozadevno prav sadjerejsko poskušnjo v popolnoma nasprotnem zmislu. Kupil sem jerbas prav dobrih, žlahtnih jabolč, kakoršna pridelujejo v obilni meri v okolici Novoselskega jezera (Neusiedlersee). Pri zauživanju jabolč sem skrbno shranil vsako peško in ko sem prišel domov v Vipavo, posejal sem te peške na našem zelenjadem vrtu. V moje veliko veselje izkailile so peške prav lepo in zadovoljil sem s tem več sto drevesc, ki sem jih presadil potem v drevesnico. Te divjake sem izgojeval v drevesnici še nadalje, težjih pocepil pozneje visoko s cepiči prav rodovitnih žlahtnih vrst. Na ta način sem izredil več sto prav lepih in krepkih visokodebelnatih jablan. Ta drevesa posadila so se deloma na našem vipavskem posestvu v Fodbriji pri St. Vidu, deloma pa na našem posestvu na Razdrtem. Drevje, posajeno tu in tam, je rastle sicer prav dobro, toda ko je začelo roditi, obrodilo je prav skromno in ta skromnost se je zaodevala tudi v poznejih, najboljših sadnih letinah.

Ko me je zanesla osoda po dovršitvi više kmetijske šole v Ogerskem Starigradu še na specijelno vinarsko in sadjarsko šolo v Klosterneuburgu, imel sem zopet priliko poslušati slovečega strokovnjaka, barona Babo. Tudi ta strokovnjak je naglašal, da ni priporočljivo izrejati divjakov za izgojo visokodebelnatih hrušk in jablan iz pešk žlahtnih vrst, temuč iz onih lesnike in drobnice, sicer ne bo drevje nič posebno rodilo. Baronu Babo se imam tudi zahvaliti za to, da mi je dal naslov nekoga zgornje-štajerskega sadjerejca, kateri je bil na glasu, da je izdelal vsako leto jako mnogo sadnega mošta in sicer večinoma iz drobnic in lesnik. Od tega sadjerejca je naročala potem nekdanja vino- in sadjerejska šola na Slapu pri Vipavi, in pozneje tudi ona na Grmu pri Novem mestu, leto za letem hruškine in jabolčne peške divjih - necepljenih dreves. In glej! rodovitnost iz na teh podlagah izrejenih, žlahtnih visokodebelnatih dreves ni dala nikdar povoda k pritožbam o mali rodovitnosti, še manj pa seveda o njihovi nerodovitnosti.

(Zvršetek sledi.)

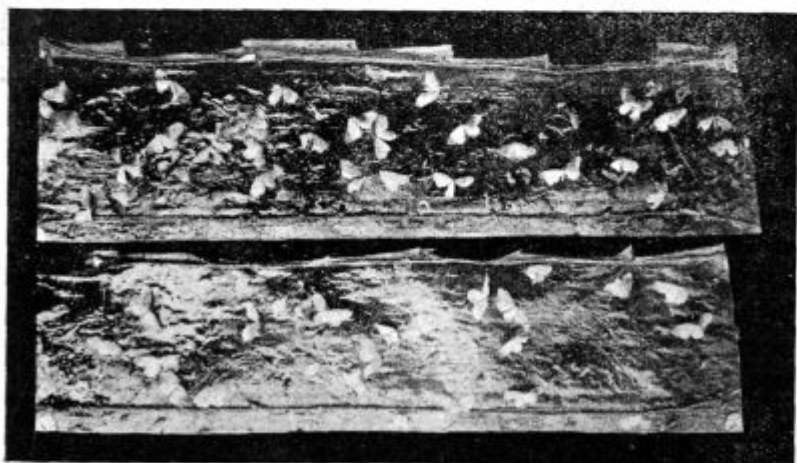
Ameriško lepivo, zanesljiva pomoč proti pedicem ali zemljemerkam na sadnem drevju.

Znano je, da pridelujejo v korminskem okraju, zlasti okoli Koprive, prav mnogo črešenj znanih pod imenom Dunajke, ker se kot izvrsten eksportni sad izvažajo večinoma na Dunaj. Ker smo poizvedeli, da povzročata tam pedice ali zemljemerka mnogo škode na dotičnih nasadih, priporočili smo prav nujno oskrbništvu graščine gospoda Economo iz Trsta v Spesi, naj dá oviti krog debel svojih črešnjevih dreves papirnate pase in jih namaže z ameriškim lepivom, imenovanim *T r e e S t i c k y*, to je z lepivom za lovenje pedicev.*)

Take pase so v Spesi nastavili sredi novembra t. l. in že do 2. decembra se je ujelo toliko pedicevih metuljkov, da je bil ves pas ž njimi pokrit in da se je moral zopet namazati, strgati, da so se odstranili metuljčki in da se je mogel zopet namazati lepivni pas. To se je zgodilo že istega dne; a že tri dni potem je flafotalo polno ujetih metuljkov na pasih.

Gospod oskrbnik A. Drašček je bil tako prijazen, da je odrgal dva taka ovitka z dreves in nam je poslal na vpogled.

Tu podajamo v p o d o b i 1 fotografovano sliko obeh ovitkov, na katerih smo sešteli 72 metuljkov samcev z razprtimi krili in 86 samic; zadnje imajo obliko tako velikih vretenc kakor

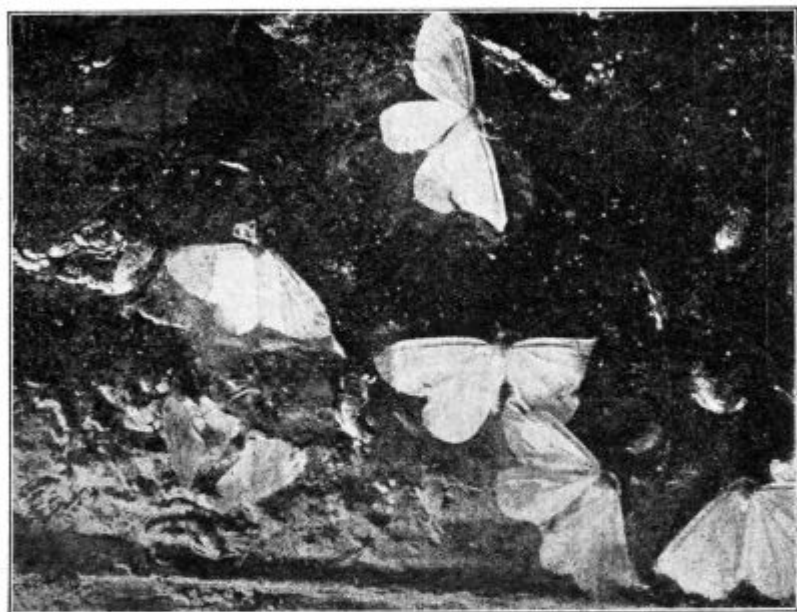

Pod. 1. Ovitka iz Spesse v Furlanlji.

*) Zastop ameriške tovarne je za Avstrijo na Dunaju, Technische Handelsgesellschaft III. Engelsberggasse 3., glavno zastopstvo za Goriško-Gradiščansko pa ima „Gor. kmetijsko društvo“ v Gorici, Korenjski trg št. 2.

pšenično zrno in so umazane in počrnele od lima. Mnogo metuljkov so pozobali tiči; to se pozna po sledovih stopinj in po posameznih krilih, ki so obtičali na limu.

Če natančno opažamo površino lima, vidimo več blede rumenih jajčjih kupčkov; nekateri štejejo do 80 jajčic, a poprečno jih je po 60 skupaj in sicer je 37 takih skupin; druga posamezna jajčica so raztresena po celi površini pasov. Gotovo ni pretirano, če pravimo, da je obtičalo na obeh pasih 2000 jajči.

Pod. 2. Del enega gornjih pasov.

Pod. 2 nam predstavlja v naravni velikosti del enega omenjenih dveh pasov; na njem vidimo s prostim očesom jajčje kupčke v obliki malih polukrogov; bolje jih razločujemo na isti podobi s pomočjo večala.

Tudi oskrbnštvo baron Teuffenbachovega posestva v Vipolžah nam je poslalo zadnje dni decembra — torej že prav pozno tak namazan ovitek, na katerem je bilo šteti 70 metuljkov, ki so se ujeli v malih dneh.

Je-li treba še jasnejših in bolj prepričevalnih dokazil od onih, ki smo jih prejeli preteklega decembra iz Brd, da prepričamo naše male in velike posestnike, kako izdatno si lahko pomagajo proti napadam pedicev, če pravočasno nastavijo na debla svojih črešnjevih dreves pase namazane z ameriškim lepivom?

Zanašamo se, da se vsi naši sadjerejci z veseljem poprimejo nasvetovanega pripomočka, da preženejo požrešne pedice, ki jim vsako leto huje golé črešnjeva drevesa in jih oropajo znamenitega dohodka ravno o času, ko najbolj potrebujejo denarja.

Dobrodejni učinek z ameriškim lepivom namazanih ovitkov pokaže se že začetkom maja in takrat bode ugoden čas za to, da se preštejejo tista drevesa, ki so jih pedici ogolili, ker niso bila ovita; pazi pa naj se ne samo na črešnje, ampak tudi na slive, češplje, breskve in marelice, katerim tudi ne prizanaša pedic. O takih drevesih naj se nabere statistika zaporedoma po vseh sadorodnih občinah; vsak mali ali večji posestnik naj da svoje podatke in na tej podlagi naj se potem vsaj do konca oktobra naroči potrebna množina blaga in sicer po nakrajšem potu skozi Trst. Nikar ne zabiti, da se morajo nastaviti namazani papirni pasi na drevesna debela vsaj do srede novembra, to je predno pade navadno prva slana. Vsakdo naj si zapomni, da mora ostati lim lepljiv, če ne celo zimo, pa vsaj do februarja, kar dosežemo s tem, če ga večkrat pregaramo z majhno ščetko. Najsposobnejše za to delo so tiste ščetke, s katerimi mažemo črnilo na čevlje. Lepivo naj se vsakrat z nova preščeči, kadar vidimo, da je oprášeno ali pa z metulji pokrito. Koristno delo opravimo tudi, če v prvi polovici maja zopet namažemo pase z limonom, ali pa, če je potreba, napravimo nove ovitke s 15 cm širokimi namazanimi pasi, ki se z vrčico privežejo na debela.

Kakšen namen ima ta obnovitev? Kadar o hladnih jutranjih ali večernih urah in o mrzlih dneh le malce veter popihlja, spuščajo se pedici, ki so na svilenih nitih obešeni na vejah, na tla. Ko postane topleje, vračajo se po deblu na drevo, a na potu zadenejo ob lepivni pas in obtiče na njem, kjer poginejo.

Kdor ni v jeseni nastavil na debela dreves lepivnih pasov in zapazi pomladi, da so gosenice napadle drevo, naj dene nemudoma take lepivne pase na deblo. Zjutraj in zvečer in sploh o hladnem vremenu naj stresa gosenice z vej, ki se potem nazaj laže ujamejo na limu.

Obžalovati je le, da nimamo proti tolikim drugim žužkom, ki so našim obdelanim rastlinam škodljivi, tako zanesljivega, tako po ceni in lahko vporabljivega pripomočka, kakoršno je ameriško lepivo proti pedicom. Opozorjeni kmetovalci naj se poslužujejo vsaj tega, da si zavarujejo pridelek, ki jim daje tako lepe dohodke.

I. B o l l e.

Precejanje ali filtriranje vina.

(Zvršetek.)

Podoba 7.
Ročna brizgalnica za pomivanje cedilnih sit in sodov tvrdke Seitz.

Če pa se s filtriranjem preneha, se mreže že z vodo dobro operejo, najbolje z vodnim curkom vodovoda. Kjer tega ni, se priporoča nabaviti se za velik filter eno v pod 7. in 8. naslikanih izpiralnih pump, ki nam dobro služijo ob enem tudi za pomivanje sodov. Za male filtre zadostuje trtna škropilnica ali pa padec vode iz višje ležeče posode skozi cev (čevo).

Ako se pa vkljub pazljivemu snaženju sčasoma filtrova sita zamašijo, se jih osnaži najlažje na ta način, da se jih skuha s 4% raztopini jedkega natrona ali sode in jih nato z vodo temeljito opere (izbrizga).

Za sčiščenje ostankov kalnega vina pri filtriranju se priporoča nabaviti majhen liju podoben

filter, v katerega se kalen ostanek z azbestom vred vlije in se tam sčisti. Jako pripraven za ta namen in cenen je filter »Monopol« tvrdke Stanislav Bette v Pragi (II., Václavské nám. č. 57.) (Glej pod. 9, 10 in 11). Tak filter bi moral imeti zlasti vsak gostilničar. Vsi kalni ostanki vina, ki se drugače večinoma zavržejo, se z njim lahko sčistijo in se potem uporabijo, kar filter kmalo poplača. Če je filter bolj velik filtrira tudi precej urno.

Vsako vino, če je še tako kalno se da s filtriranjem lepo očistiti. Vendar-le se pa v časih zgodi, da se vino po filtriranju zopet skali, čeprav ne več toliko, kolikor je bilo poprej.

Ako se vino po filtriranju skali, je to znamenje, da ni bilo za filtriranje zrelo (godno). Zlasti rada se po filtriranju skale nepokipela vina in vina, ki so podvržena rjavenju ali kaki vinski bolezni. V takih slučajih začnejo g ivice in kva-

Podoba 8.
Brizgalna za pomivanje cedilnih sitin sodov s opodo. (Tvrdka Seitz).

sila, ki jih sicer deloma filter zadrži, v čistem vinu zopet delovati in ga zopet skalé.

Podoba 9.

Podoba 10.

Podoba 11.

Če hočemo doseči trajno čistost vina, moramo taka vina najprvo napraviti stanovitna in zrela za filtriranje.

Vino, ki še ni pokipelo, je treba spraviti v gorkejšo klet, oziroma dodati mu nekaj čistih zdravih drož, da se kipeње dovrši.

Ako ima vino kako bolezen v sebi, jo je treba poprej s pravilnim ravnanjem odstraniti. Če pa ni časa za to, zlasti pa če se bojimo, da se nam vino medtem pokvari, (n. pr. pri zavrelki) sfiltriramo ga ne glede na njegovo stanovitnost in ga spravimo v dobro zažveplano posodo, če se skali, ga sfiltriramo čez 14 dni v drugič.

Filtrirna masa zadrži veliko škodljivih glivic, ostale pa uniči po večini žveplanje in vino na ta način rešimo gotove pogube.

Še bolje in pravilnejše je seveda, da škodljive glivice v vinu poprej uničimo, predno ga filtriramo. To se zgodi najbolj popolno s pasteriziranjem (segrevanjem vina v zaprtih ceveh na 70° C).

Vino, ki je podvrženo rjavenju, ni nikakor zrelo za filtriranje. Treba je najprvo to napako odpraviti, kar se zgodi z žveplanjem, najbolje s pomočjo natrijevega bisulfita (5 g na 1 hl), ki se ga en teden poprej v vino pomeša.

Vsak naj torej pred filtriranjem najprvo vino preskusi v odprtem kozarcu, da bo videl, ali ni vino podvrženo rjavenju.

V odprtem kozarcu postane tako vino v 24 do 48 urah rjavo in gosto.

Po filtriranju je treba tako vino zopet nekoliko zažveplati, to se pravi prazen sod, v katerega čisto vino teče, nekoliko z gorečim žveplom podkaditi.

Sicer se pa priporoča, da se tudi zdravo vino po filtriranju nekoliko (zmerno) zažvepla. S tem bo še bolj čisto in stanovitno ostalo.

Kdaj je vino sicer godno za filtriranje, je različno. Dobro pokipelovino, ki že dlje časa 2—3 mesece na drožeh leži, se filtrira lahko kar z drož.

Navadno pa gre to filtriranje zelo počasi, zato se priporoča vino poprej pretočiti in še-le 3—4 tedne pozneje, ali vsaj 14 dni po pretakanju filtrirati.

Koj po pretakanju se ne sme nobeno vino filtrirati, kajti po vsakem pretakanju se vsled upliva zraka izločujejo iz vina razne snovi (beljakovine, vinski kamen itd.), ki bi filtrirano vino zopet skalile.

Vrednost filtriranja je, kakor že rečeno, za vsacega kletarja velika.

S pomočjo filtriranja se vino da hitro učistiti in izšolati tako, da je vsako vino gotovo več mesecev prej pripravno za prodajo, zlasti pa za izvoz, kjer se zahtevajo zrela in popolnoma čista vina. Če le kje, ima tukaj pregovor »Čas je denar« svoj pravi pomen.

Zlasti naša vipavska in tudi goriška vina imajo dolgo časa neko tenko meglico vse bi, ki se po vinu v kozarcu vali kot oblak.

Taka vina je treba navadno večkrat pretakati in žveplati, predno izgube to meglico. Ta značaj vipavskih vin jih dela mnogim odjemalcem nepriključiva. S pomočjo filtriranja se odstrani meglica takoj, vino postane lepo čisto in se tudi njegov okus bolj ugladi.

Filtrirana bela vina so tudi bolj svetle barve in ravno taka barva se pri belih vinih danes najbolj zahteva.

Črno ali rdeče vino dobi po filtriranju krasno, iskrno barvo in čistejši, milejši okus.

Iz vseh tukaj naštetih in drugih morda še ne omenjenih prednosti filtriranja sledi, da bi ne smelo biti pri nas kraja, kjer bi se ne nahajal vsaj en velik filter.

Ker je velik in dober aparat drag, so zlasti vinarske in druge kmetijske zadruga in društva poklicana, da si nabavijo take aparate in jih proti zmerni odškodnini izposojujejo svojim članom, ozir. izvršujejo pri njih filtriranje na njih račun.

Kjer ni takih društev, tam se lahko združijo trije ali štirje večji posestniki in si nabavijo potreben filter, ki ga istotako izposojujejo kot društva in s tem kmalo stroške nabave pokrijejo.

Enako posluje danes že na Kranjskem (Dolenjskem in Vipavskem) kakih 15 društev, ozir. združenj z najboljšim uspehom.

Kako je gnojiti z umetnimi gnojili?

Ako bi hotel kdo trditi, da so umetna gnojila boljša nego domači hlevski gnoj, se mu lahko v obraz pove, da je lažnik in da govori to edino le v prid kupčiji z umetnimi gnojili. Istotako nima pa tudi oni prav, ki bi trdil, da so umetna gnojila zanič. V obče se lahko reče, da stojita domači gnoj in umetna gnojila na isti stopinji glede vrednosti. Ako naj umetna gnojila tekmujejo z domačim gnojem, se mora gledati v prvi vrsti na to, da se uporabijo pravilno, to je tako, da se nadomesti z njimi domači gnoj popolnoma. Vsak kmetovalec ve, da ima domači gnoj vse one tvarine v sebi, ki so za rast rastlin neobhodno potrebne in te tvarine so: kali, dušik in fosforova kislina. Umetnih gnojil je pa mnogo vrst in vsako posamezno umetno gnojilo ima vedno le po eno prej imenovanih snovi, zato je glavni pogoj pri uspešni porabi umetnih gnojil, da se vzame od teh toliko vrst, da se spravi v zemljo vse iste snovi, kakor z domačim gnojem.

Nekateri, ki imajo umetnih gnojil še prav malo pojma, mislijo, da je ime »umetno gnojilo« nekako blago ene in iste kakovosti, samo da je eno bolj drago — drugo bolj po ceni. Takšno mnenje je popolnoma napačno, kajti umetna gnojila se dejilo, ker le v tem slučaju je postreže rastlinam z vsemi hranilgnojila. Kdor hoče imeti toraj od gnojenja z umetnimi gnojili pravi uspeh, kupiti mora od vsake teh treh skupin po eno gnojilo, ker le v tem slučaju je postržee rastlinam s vsemi hranilnimi snovmi, ki so v domačem gnoju združene. Le če smo tako

ravnali, hode uspeh gnojenja tak kakor z domačim gnojem; v mnogih slučajih še celo boljši, ker imamo pri uporabi umetnih gnojil to prednost, da spravimo v zemljo več hranilnih snovi kakor z domačim gnojem.

Kot najboljše kalijevo gnojilo se priporoča kalijeve sol, ki vsebuje 40% hranilne snovi — kalija. Kalijevo gnojilo je tudi kajnit, ki se rabi najbolj za travnike in vsebuje le 12—13 odstotkov kalija. Gnojenje s kalijevo soljo je mnogo ceneje. Ko fosfornata gnojila pridejo za nas Tomasova žlindra in superfosfat v poštev, katera gnojila se naj pred trosenjem pomešajo s kalijevimi gnojili, da jih le lažje enakomerno raztrositi. Najbolje je, če se ta gnojila potrosijo že pred oranjem; podorjeto pa se naj plitvo, da zadostuje celo, če jih pred setvijo z brano zavlečemo. Velika napaka je pa, potrositi samo fosfornata gnojila, kakor se pri nas še prepogosto godi. Napačno je to zaradi tega, ker dobe rastline s tem gnojenjem samo fosforovo kislino, kalija in dušika pa ne. Izmed dušičnatih gnojil je pa čilski soliter najbolj priporočljiv, posebno za pomladanske setve, ker učinkuje izmed vseh gnojil najbolj hitro in se njegovih hranilnih snovi v zemlji nič ne poizgubi, kakor je to pri žveplenokislem amonijaku ali amonijevem sulfatu slučaj, ki je tudi dušičnato gnojilo. Čilski soliter se lahko potrosi kratko pred setvijo, pri setvi ali pa tudi po setvi; še celo po vrhu setve, ga lahko potrosimo. V tem slučaju se pa naj trosi le ob času, ko so rastline suhe.

Koliko vsakega gnojila naj se vzame za to in ono kulturo, da bo uspeh gotov, je pač težko natanko povedati, ker mnogo je odvisno od lege in kakovosti zemlje. Najbolje je, da priredi vsak kmetovalec, predno gnoji v velikem, najprej male poskuse. Na ta način se lahko sam natančno prepriča, koliko in katerih gnojil potrebuje njegova zemlja. Navadno se jemlje za orač pomladanske setve (oves, koruzo, krompir) po 100—150 kg kalijeve soli 200—300 kg superfosfata ali Tomasove žlindre in 100—150 kg čilskega solitra.

M.

Kmetovalčeva opravila v mesecu marcu.

Na domu: Prezračuj hleve o lepem vremenu. Da dobiš zgodnja pšičeta, podloži koklje že sedaj; v marcu iz-

valjena piščeta ti začno nesti uže v jeseni. Če si gnojnik izpraznil, popravi in uredi ga. Sode, v katerih imaš vino, drži vedno na polnem. Preglej večkrat shranjene pridelke in pazi, da se ti ne pokvarijo.

Na polju: Nadaljuj s kopanjem in oranjem. Čas je, da poseješ ječmen, grah, oves, deteljo in korenje, ter da vsadiš zgodnji krompir. Ko sadiš krompir, spomni se, da mu gojenje s superfosfatom mnogo koristi. Za sajenje vzemi le debele gnojolje z zdravimi in krepkimi očesi. Najbolje storiš, če poseješ deteljo med oves. Ko deteljno seme kupuješ, ne glej preveč na ceno, kajti če kupiš seme poceni, zgodi se ti lahko, da boš moral novo deteljišče vsled plevela, ki se včasih meša med deteljno seme, kakor n. pr. tropotca ali pa predenice, že prvo leto po setvi zopet preorati.

V vinogradu: Trte obreži in poveži. Ne puščaj mladim cepljenkam preveč lesa. Ko si trte obrezal in povezal, vinograd pognoji in če ni potreben gnojenja, trte okopaj. Ne okopuj pregloboko, 20 cm ali na lopato globoko okopavanje popolnoma zadošča.

V sadovnjaku: Za sajenje drevja je v tem mesecu zadnji čas. Ko drevo sadiš, pristavi mu takoj primerno močan in le do krone segajoč kolec, da drevesce k nemu privežeš. Slabe sadne vrste precepi. Zalezuj in pokončaj goseničja gnezda in zalego.

Na vrtu: Ako nisi vsejal onih semen zelenjave, ki bi jih bil moral vsejati že v prejšnem mesecu, stori to čimprej mogoče. Do konec tega meseca posejati moraš tudi semena druge vrtnine. Setve zelenjave zalivaj zmerno.

Na travniku: Če ni travnik premoker, povleci ga z brano, mah odstrani in krtine poravnaj. Za gnojenje s kalijevo soljo in superfosfatom je zadnji čas.

V gozdu: Kopajo se jame in sade gozdne sadike. Nabira se vresje, listje in gozdna trava.

POROČILA.

Razdelitev posestev v Avstriji. Leta 1903 izvedena štetev razdelitve kmečkih posestev v Avstriji nam podaja zelo zanimive slike. V celoti se je naštelo 2,856.349 posestev, na katerih

je zaposleno nad 9,000,000 oseb. Kar se tiče obsega, se vrste ta posestva v sledečem redu: 1 ha 780.776, od 1 do 2 ha 550.046, od 2 do 5 ha 807.290, od 5 do 10 ha 390.241, od 10 do 20 ha 245.930, od 20 do 50 ha 130.582, od 50 do 100 ha 18.437 posestev. Glede števila stoji na prvem mestu Galicija, ki ima 1,008,349 posestev. Od teh je najmočnejše zastopana vrsta od 2 do 5 ha, ki šteje 376.574. A tudi zemljišča od 5 do 10 ha igrajo precejšno vlogo, ker jih je 150.471. Skupno pa tvorita ti dve vrsti posestev v Galiciji največje število, ker jih je nad 52% in prevladata tako največje in najmanjše panoge kmetijstva. Nasprotno je jako majhno število posestev, ki bi obsegale več kakor 100 ha. Teh izkazuje statistika komaj 2603; za Galicijo sledijo v naslednjem redu druge dežele: Češko 508.389, Moravsko 290.678, Nižje Avstrijsko 155.725, Štajersko 150.426, Tirolsko 127.509, Bukovina 109.170, Dalmacija 83.455, Zgornje Avstrijsko 81.308, Primorsko 79.759, Kranjsko 75.477, Šlezija 58.759, Koroško 33.294, Predaleško 18.034 in Solnograško 15.825. Tudi v teh deželah prevladuje povsod nižje in srednje kmetijstvo. Za posestva, obsegajoča nad 100 ha pridejo v poštev edino le sledeče dežele: Češko, Tirolsko, Štajersko in Moravsko. Splošno toraj tudi skupaj z Galicijo, odpade na posestva pod 5 ha 72.1% zemljišč, od 5 do 100 ha 27.35% in nad 100ha pa samo 0.65% zemljišč. Slovenske dežele so pretežne dežele malega in srednjega posestva.

KNJIŽEVNOST.

Gospodarska smotra. Izšla je 1. številka IV. letnika tega časopisa z naslednjo vsebino: *Rasprave i članci.* Ur.: *Razvitak naše gospodarske književnosti.* — Prof. Avg. Vihodil: *Gospodarska vijeća i njihova zadaća u modernoj gospodarskoj upravi.* *Bilješke iz prakse.* I. Oberhofer: *Poskusi kontrole mliječnosti po danskom načinu.* Dr. Mandekić: *Kako moramo sijati; omaške ili u redove* — P. Wittmann: *Hranjenje pčela sladorom ili neoporezovan karakterizovani sladkor.* — *Listak:* M. N. Nešto iz gospodarske terminologije. — *Književnost:* Dr. Ljud. Prohaska: *Prva mljekarska kontrolna udruga v Slavoniji.* — *Jaresbericht*

über die Erfahrungen und Fortschritte auf dem Gesamtgebiete der Landwirtschaft. — Iz stručnih časopisa.

»**Goriško kmetijsko društvo**« v **Gorici**. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

A m o n j e v s u l f a t z 20¹/₂% dušca, posušen in semlet kv. po 38 K, kg pa po 40 vin.

S u p e r f o s f a t s 14% v vodi raztopne fosforove kisline kvintal po 7 K;

K a l i j e v o s o l 42 odstotno kvintal po 13 K 50 v;

T o m a ž e v o ž l i n d r o z n a m k e »Zvezda« in sicer z jamčeno 16% po 6 K, 17% kv po 6 K 38 in 18% kv po 6 K 76 v

S e z a m o v e s e m l e t e t r o p i n e, z a j a m č e n e s 50% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg, po 19 v kg z vrečo vred. Množine pod 75 kg po 20 v kg;

S e m l e t e o r e h o v e t r o p i n e z a j a m č e n e z 56 do 57% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg po 21 K 60 v kg z vrečo vred. Množine pod 75 kg po 22 v kg;

K l a j n o a p n o in sicer präcipitat s poprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je citratno razstopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, na drobno pa po 28 v kg;

P e s i n o s e m e in sicer ono rdeče Mamouth kg po 2 K 10 v, rumene Eckendorfer pa po 2 K 30 v.

S e m e l u c e r n e kg po 2 K 50 v, seme štajerske detelje kg po 2 K 50, seme korenja kg po 4 K, seme mangolda kg po 4 K. V zalogi ima pa tudi raznovrstna vrtna semena.

D e n d r i n a l i v v o d i r a z t o p n i k a r b o l i n e j z a p o k o n č e v a n j e m r č e s a in njegove zalege na sadnem drevju v zimskem času po 80 vin.

Razen prej navedenega blaga ima vedno v zalogi pristne debele in drobne otrobe, sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice itd.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko tu navedene kmetijske potrebščine po zgoraj navedenih cenah pri Centralni podružnici za Kras v Sežani.

Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. društvu“.

1. Gregorič Josip, posestnik — Vogersko 142 — Volčjadraga.	7. Cotič Josip, c. kr. orož. stražm. v pok. — Dornberg h. št. 154
2. Forčič Stanko, posestnik — Preserje 15 — Komen	8. Močnik Andrej, posestnik — Grahovo h. št. 107
3. Travižan Josip, pos. — Šempeter pri Gorici h. št. 12	9. Sfiligoj Janez, posestnik — Drnovk h. št. 8. — Dobrovo
4. Pipan Vladimir, posestnik — Preserje 16 — Komen	10. Lenardič Frančiška, posestnica — Kucelj 172 — Kojsko
5. Brumat Franc, pos. — Šempeter pri Gorici h. št. 110	11. Baša Franc, posestnik — Dornberg 272
6. Gabrovec Josip, posestnik — Praprot 7 — Nabrežina	12. Paljk Leopold, učitelj — Sv. Križ - Cesta.

C. kr. okrajno glavarstvo.

Št. 3702.

V G o r i c i, 28. febr. 1913.

Vsem županstvom političnega okraja Goriškega.

Tudi v letu 1913 bodo v državnih kobilarnah v Radavcu in Piber nahajajoči se čistokrvni — Pepiner — žrebci, Carabas, Dealer, Furioso in Przedswit pokrili brezplačno največ 10 kobil iz Primorske. Prevoz kobil tja in nazaj plača država; posestniki istih bi imeji torej skrbeti samo za krmo in za stroške naskoka.

Županstvo razglasi to javno na običajni način in naznanj stem le v dobi 15 dni one posestnike, ki bi se eventualno prijavili za uporabo te ugodnosti.

Natančnejša razjasnila se izvejo pri podpisanem c. kr. okr. glavarstvu.

C. kr. namestništveni svetnik:

REBEK.